

Gulliverovy cesty bez Gullivera

Repertoár detských inscenácií Divadla ABC tvorcovia nedávno obohatili o nový kus – *Gulliverovy cesty* inšpirovaný svetoznáмым románom Jonathana Swifta, ktorý pre divadlo zdramatizoval Petr Boháč. Napriek tomu, že ide o literárnu klasiku v oblasti cestopisného *fantasy*, Boháč spoločne s Mířenkou Čechovou svojou režijne-dramaturgickou prácou posunuli postavu Gullivera do absolútneho úzadia, dokonca ho fyzicky na scéne herecky stvárneného po celé dve hodiny ani neuvidíme.

© TEXT: NINA BRIATKOVÁ, FOTO: PATRIK BORECKÝ

Princíp tajomna nás udržuje neustále vo zvedavom napätí bažiacom po odpovediach.

Do dramaturgického popredia sa totiž dostal manekýn Oli vodený dvomi bábkarmi (Pavol Smolárik, Inga Zotovová-Mikshina). Ide o malého chlapca, ktorý svojím temperamentom, zmyslom pre huncútstvo a mierne laxným správaním voči svojmu otcovi veľmi pripomína ikonického Hurvníka. Trpezlivý otec (Aleš Bílík) sa hyperaktívneho Oliho márne pokúša počas celého predstavenia upokojiť a uspať, sťažuje mu to ešte aj jeho fyzický hendikep. Oliho otec je totiž odkázaný na vozíček, jeho nohy sú od pásu dole ochrnuté, príčina nám ale do konca

predstavenia ostáva záhadou. Môžeme len polemizovať, či sa za telesnou vadou skrýva nešťastný pád, pracovný úraz, alebo nepriaznivý dôsledok vojnového konfliktu... Spoločne so spomínanými protagonistami sa totiž ocitáme v realite krajiny zmietanej vojnou, na ktorú chcú pomocou Gulliverových dobrodružstiev aspoň na krátku chvíľu zabudnúť.

Scénografická vizia Lucie Škandíkovéj a Kateřiny Jirmanovej je béžová. Celá scéna pozostáva z väčších či menších kartónových škatúl, ako keby sme sa ocitli uprostred

fantaskného sveta detských bunkrov, ktorých budovanie je jednou z obľúbených hracích disciplín snád každého dieťaťa. Bunker *Gulliverových ciest* nesymbolizuje len detskú hru ako takú, evokuje aj pocit bezpečného úkrytu pred okolím, aj keď jeho trvácnosť je kvôli neodolnosti využitého materiálu otázná. Na krehkú životnosť útulného prístrešia nás po celý čas upozorňuje aj nápis na stene najväčšej škatule *handle with care*. Pocity neistoty, ohrozenia a rizika straty domova sa nám rovnako vkrádajú i do prostredia mimo bunkru – do

života civilistov v krajine s vyhláseným vojnovým stavom. A aby toho nebolo málo, dokonca aj bezpečie občanov rozprávkového ostrova Liliputánia je po stroskotaní Gullivera narušené a otázne.

V makrosвете Liliputánčanov má ruka presláveného dobrodruha enormnú veľkosť, rozprestiera sa cez polovicu javiska. Gulliver na život miniatúrnych ľudí zvedavo nazerá cez priezor „kartónovej“ steny (zadného prospektu). Ilúzie je docielené pomocou videoprojekcie, čo nám odhaľuje detailné časti tváre literárneho hrdinu. Tvorcovia ale nepracujú len s gigantizmom, rovnako sa sústreďia aj na prácu s miniaturizmom. Herci stvárňujúci liliputánov využívajú tzv. bábky s „živou hlavou“. Sú oblečení do bėžových odevov, na ktorých majú od krku približne do pol pásu pripevnené telo bábky. Bábka je preto vzrastená (zároveň aj animovaná) s telom herca – prepožíčiava jej nielen svoju tvár a mimiku, ale aj ruky spoločne s celým torzom. Telička bábok sú odeté do pestrých farieb, ktoré kontrastujú ako so samotnou scénou, tak aj s bėžovým oblečením hercov. Hnedasté kostýmy preto, podobne ako bojová kamufláž vojakov na fronte, splývajú s okolím do takej miery, až pred našimi očami bábky čarovne ožívajú. Podobnou mierou za to zasluhuje aj obohatenie inscenácie o živú hudbu. Mnohí z liliputánov sú nadaní muzikanti a pokiaľ ide do tuhého, neotálejú vytásiť svoje nástroje (napr. klavír, bicie či husle), aby trochu pookriali a zlepšili si v neistých časoch náladu.

Netreba avšak zabúdať, že byť generácií čitateľov, tak by Swiftove cestopisy dnes asi nikto nepoznal, a ani v divadelných *Gulliverových cestách* tomu nie je inak. V scénach zobrazujúcich strasti znepokojených Liliputánčanov sú na javisku zakaždým prítomní aj Oli s otcom, ktorý sa ho pomocou čítania knihy snaží uspať. V prvej polovici predstavenia do fantaskného deja síce priamo nevstupujú, no v druhej časti sa postupne rozostreje hranica medzi dobrodružnými príbehmi a ich náročnou žitou realitou. Dostávame sa tak do alternatívnej skutočnosti, kde Oli stretáva postavu z románu, zatiaľ čo jeho otec v niektorých pasážach nie je odkázaný na voziček.

K prelínaniu svetov dochádza snád v ten najvypätejší moment, kedy je pre protagonistov takmer životne potrebné prísť na iné myšlienky. Imobilného otca vytrhne od strán plných vzrušujúcich zážitkov hlásenie blížiaceho sa náletu. Nekompletná rodinka preto neváha, opúšťa svoj domov a uteká sa schovať do najbližšieho bunkru dúfajúc, že si spoločne zachránia život. Samozrejme legendárnu knihu nenechali doma, veď je Oliho obľúbená. Síce sa obaja priam trasú od strachu, no vrhajú sa do ďalších dobrodružstiev, aby sa aj oni skrz slová Jonathana Swifta nabili Gulliverovou odvahou.

Vojenský bunker sa preto transformuje na čudsný ostrov v oblakoch zvaný Laputa, kde sa domorodci dorozumievajú výhradne pomocou hudby. Človek by očakával, že vďaka ich muzikantskej predispozícii si bude na Lapute vychutnávať harmonické melódie, avšak opak je pravdou. Miestni sa prekrikujú, okrem seba samých si nikoho iného nevypočujú, nie

sú jednoducho ochotní naladiť sa na rovnakú strunu. Chaos a ich vzájomná netolerancia majú za následok spleť falošnej kakofónie, ktorá pľi uši. Dalo by sa preto povedať, že zatiaľ čo Liliputánčania si spestrovali život muzikou, v prípade Laputanov ide skôr o zvuky, ktoré život jednoznačne nespríjemňujú. Obyvateľom lietajúceho ostrova totiž chýba akýkoľvek cit, čo podtrhuje aj trefná, uniformná voľba kostýmov – všetci sú oblečení do zelenkastej oblekovej rovnosti a na hlave sa im všetkým vyníma rovnaká extravagantná čierna parochňa. Napriek tomu im evokáciu strojenosti aj tak najviac dodávajú akési slnečné okuliare s LED displejom, ktoré podtrhávajú ešte o čosi viac absentujúcu ľudskosť v Laputanoch.

Žiaľ, s chýbajúcim elementom ľudskej živelnosti sa nám na „hudobnom“ ostrove vytráca dynamika. Dej viac nie je konzistentný, ale skôr rozvoľnený. Jednotlivé obrazy nie sú tak jasne konkrétne ako v prvej polovici *Gulliverových ciest*, preto niet divu, že sa pozornosť obečenstva mierne triešti bez ohľadu na to, či ide o detského, alebo dospelého diváka. Na druhej strane znižujúce sa tempo inscenácie plynule mení atmosféru, až sa z hravej Liliputánie ocitáme na neznámom poetickom ostrove Hvajnimov plného ušľachtilých koní. Práve k vznešenému koňovi pripodobňuje Oli svoju mamu.

Vojna si nevyberá. Nerozdeľuje len teritória, taktiež rozvracia aj rodiny. Oliho mama sa už dlhšie neukázala doma, pretože má veľmi veľa práce – je zaneprázdnená bojovým konfliktom, a to je jediné, čo sa o nej po celý čas dozvieme. Princíp tajomna nás udržuje neustále vo zvedavom napätí bažiacom po odpovediach, podobná situácia by bola pre nás v koži protagonistov predsa rovnako nevyspytateľná.

Napriek závažnosti a ťaživosti témy života rodín vo vojnovom konflikte tvorcovia v *Gulliverových cestách* pristupovali k problematike veľmi citlivo. Príbeh nie je spodobnený ani prehnané naturalisticky, či dokonca traumaticky, zároveň sa inscenačný tím nevydal ani cestou naivitu alebo infantilizmu. Tento vizuálne podmanivý počín je vďaka tomu vhodný aj pre mladších školákov, avšak domnievam sa, že dvojhodinová dĺžka predstavenia (vrátane

polhodinovej prestávky) je nad rámec koncentračných schopností menších žiakov. No napriek tomu *Gulliverovy cesty* zaručene zaujmú a donútia premýšľať celú rodinu.

Městská divadla pražská, Praha

Petr Boháč, Jonathan Swift: *Gulliverovy cesty*

Scénár: Petr Boháč; režie: Miřenka Čechová, Petr Boháč; hudba: Jan Kučera; choreografie: Miřenka Čechová; scéna: Lucia Škandíková, Kateřina Jirmanová; kostýmy a realizace loutek liliputů: Kateřina Jirmanová; realizace loutek chlapce a koně: Paulína Skálová, Sébastien Puech; choreografie loutek a video: Amador Artiga; světelný design: Jiří Šmirk; zvukový design: Martin Hůla; technická spolupráce na výrobě koně: Honza Tomáš; dramaturgická spolupráce a asistentka režie: Viktória Finta

Premiéra 1. 3. 2025 v Divadle ABC, psáno z reprízy 27. 4.

Gulliver's Travels without Gulliver

The adaptation of *Gulliver's Travels* at Divadlo ABC directed by Petr Boháč and Miřenka Čechová offers an unconventional look at the classic novel, one that erases Gulliver himself. The main character is the boy Oli, a mannequin animated by two puppeteers, who with his father on a wheelchair reads a book in a fictitious, war-torn country. The cardboard sets evoke both a children's fortress and the fragility of safety. The show combines the world of the imagination and reality through puppets, live music and video projections. In the second half, the stories from the book start entering the characters' reality, culminating in an escape to a shelter during an air raid. Even though the show's pacing is rather uneven in the second half, the production as a whole is a visually strong, sensitive reflection of the trauma of war suitable for younger audiences.